

Päihdehuollon huume- asiakkaat 2011

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2011

Martta Forsell
+358 29 524 7974
martta.forsell@thl.fi

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
PL 30 (Mannerheimintie 166, Helsinki)
00271 Helsinki
Puhelin: + 358 29 524 6000
www.thl.fi

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011

30.08.2012

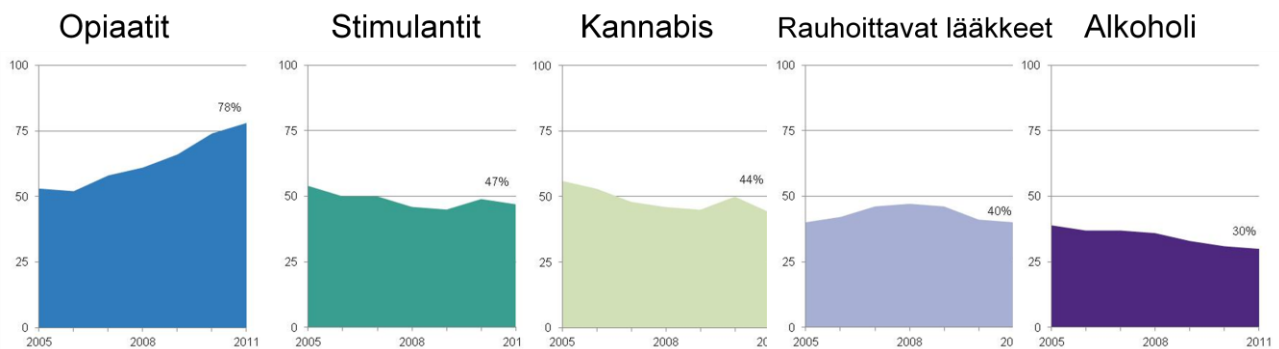
Päihdehuollon huumeasiakkaat olivat vuonna 2011 pääosin miehiä (67 %) ja valtaosin 20–35-vuotiaita (67 %). Asiakkaiden koulutustaso oli matala ja työttömyys yleistä (61 %). Joka kymmenes oli asunnoton. Suurin osa huumeasiakkaista oli ollut jo aiemmin päihdehoidossa.

Päihteiden sekakäyttö oli yleistä. 57 prosentilla asiakkaista oli ainakin kolme ongelmapäihdettä. Opiaatit olivat kolmen ongelmallisemman päihteen joukossa 78 prosentilla asiakkaista, stimulantit 47 prosentilla, kannabis 44 prosentilla, rauhoittavat lääkkeet 40 prosentilla ja alkoholi 30 prosentilla huumeasiakkaista. (Kuvio 1.)

Opiaatien käyttäjien osuus hoitoon hakeutuneista huumeiden käyttäjistä on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla. Opiaatit johtavat useammin vaikeisiin ongelmiin ja hoitoon hakeutumiseen kuin esimerkiksi kannabis. Opiaatiasiakkaiden suhteellisen osuuden kasvaminen ei siis kerro suoraan huumeiden käytön trendeistä Suomessa.

Päihdehuollon huumeasiakkaat tilastoraportti pohjautuu huumehoidon erillistiedonkeruun tietoihin. Vuonna 2011 tiedonkeruuseen osallistui 74 huumehoitoyksikköä ja tietoja toimitettiin 2 527 asiakkaasta. Tiedonkeruu kattaa arviolta kolmanneksen annettusta huumehoidosta.

Kuvio 1. Hoitoon hakeutumiseen johtaneet ongelmapäihteet (1.-3. ongelmallisimmat) vuosina 2005–2011, prosentteja asiakkaista (n=2 527)

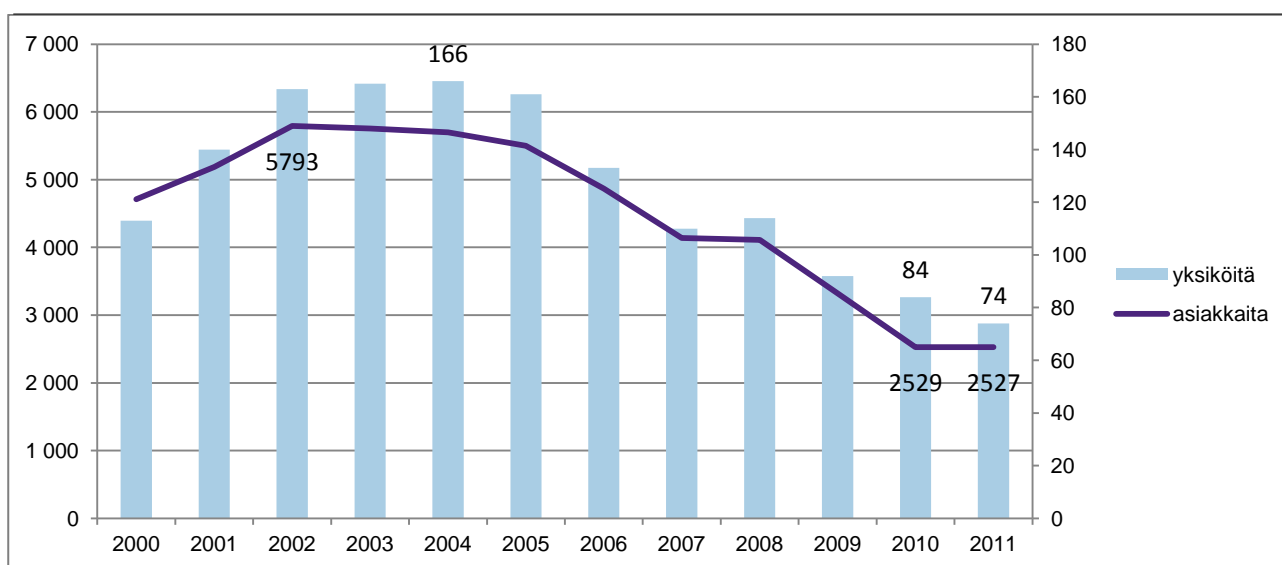

Huumehoidon tiedonkeruu

THL kerää vuosittain tietoja huumeiden käytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneista asiakkaista erillisellä tiedonkeruulla. Tavoitteena on saada ajantasaista ja luotettavaa tietoa huumehaitoista ja huumehoidosta. Tieto pohjautuu yksittäisiin asiakkaisiin, mutta tiedonkeruu on valtakunnallisella tasolla anonyymi, eikä tiedoista ole mahdollista tunnistaa henkilöitä.

Huumehoidon tiedonkeruuseen osallistuminen on päihdehoitoyksiköille vapaaehtoista. Vuonna 2011 tiedonkeruuseen osallistui 74 yksikköä (kuvio 2, liite 3), mikä oli kymmenen yksikköä vähemmän kuin edellisellä vuonna. Tiedonkeruuseen osallistuvien yksiköiden määrä on ollut selvästi laskeva viime vuosina. Asiakkaita analyysiin mukaan otetussa päällekkäistapauksista poistetusta aineistosta oli 2 527 vuonna 2011, kun vuonna 2010 asiakkaita oli 2 529. Tiedonkeruusta poisjätetytymisen syinä on mainittu resurssipula, huumeasiakkaiden vähäinen määrä ja päällekkäiset tietojärjestelmät.

Kuvio 2. Huumehoidon tiedonkeruuseen osallistuvien asiakkaiden ja yksiköiden määrä 2000–2011

Tiedonkeruu kattaa arviolta kolmanneksen annetusta huumehoidosta. Kattavuudesta on tehty vuosina 2009¹ ja 2004² selvitykset, joiden tarkoituksena oli arvioida huumehoidon tietojärjestelmän laatua. (Ks. tarkemmin laatuseloste.)

Asiakkaiden elämäntilanne

Vuonna 2011 tiedonkeruun huumeasiakkaat muistuttivat taustaltaan ja elämäntilanteeltaan edellisten vuosien asiakaskuntaa. Kaikki asiakkaat olivat Suomen kansalaisia. Kaikista huumeasiakkaista naisia oli 33 prosenttia (liitetaulukko 1a). Alle 29-vuotiaista huumehoidon asiakkaista naisia oli 40 prosenttia. Vanhemmissa ikäluokissa ja opiaattikorvaushoidossa olevien naisten osuus hoidossa olevista huumeasiakkaista oli pienempi. (Liitetaulukko 1c, 1d.)

Huumeasiakkaiden keski-ikä oli noin 31 vuotta ja ikämediaani 29 vuotta. Miehet olivat keskimäärin yli kaksi vuotta vanhempia kuin naiset. (Liitetaulukko 1a.) Uudeltamaalta olevat asiakkaat olivat vanhimpia ja nuorimmat maaseutumaisimmissa maakunnissa (liitetaulukko 1b). Ympäri vuorokautisen laitoshoidon asiakaskunta oli nuorempaa (mediaani-ikä 28 vuotta) kuin avohoidossa (mediaani-ikä 30 vuotta). Selvästi vanhimpia olivat opioidiriippuvuuteen korvaushoitoa saavat asiakkaat (mediaani-ikä 33 vuotta; ikäjakauma 20–62, liitetaulukko 1d).

¹ Tuula Väänänen: Huumehoidon tietojärjestelmän kattavuuden arviointi vuonna 2009. THL 2010. Julkaisematon käsikirjoitus.

² Elina Vismanen: Huumehoidon alueellisen kattavuuden arviointi. Stakes 2004. Julkaisematon käsikirjoitus.

Avo- tai avioliitossa oli 22 prosenttia miehistä ja 39 prosenttia naisista. (Liitetaulukko 1a.) Avo- tai avioliitossa olevien asuinkumppani oli päihdeongelmainen 69 prosentilla, naisilla (79 %) huomattavasti useammin kuin miehillä (41 %). Alle 18-vuotiaita lapsia oli 39 prosentilla asiakkaista. Vain 29 prosenttia vanhemmista asui lapsensa kanssa samassa taloudessa, ja 25 prosentilla lapset oli sijoitettuna lastensuojelun toimesta. Alle 20-vuotiasta asiakkaista puolet (52 %) asui vielä vanhempiensa kanssa.

Asiakkaiden koulutustaso oli matala ja työttömyys (61 %) yleistä. Joka kymmenes (10 %) oli asunoton. (Liitetaulukko 1a.) Korvaushoitoasiakkaista vain 5 prosenttia oli asunnottomia, kun muista opiaattien ongelmakäyttäjistä asunnottomia oli peräti 13 prosenttia. Tilannetta selittänevät sekä korvaushoidon tehokkuus ja asunto ensin -periaate. (Liitetaulukko 1d.)

Hoitoon tulon syynä opiaatit

Huumehoidon asiakkaat ovat valtaosin huumeiden ongelmakäyttäjiä, joille tyypillistä on opiaattien ja muiden päihteiden sekakäyttö, huumeiden käyttäminen pistämällä ja toistuvat hoitotaksot päihdepalveluissa.

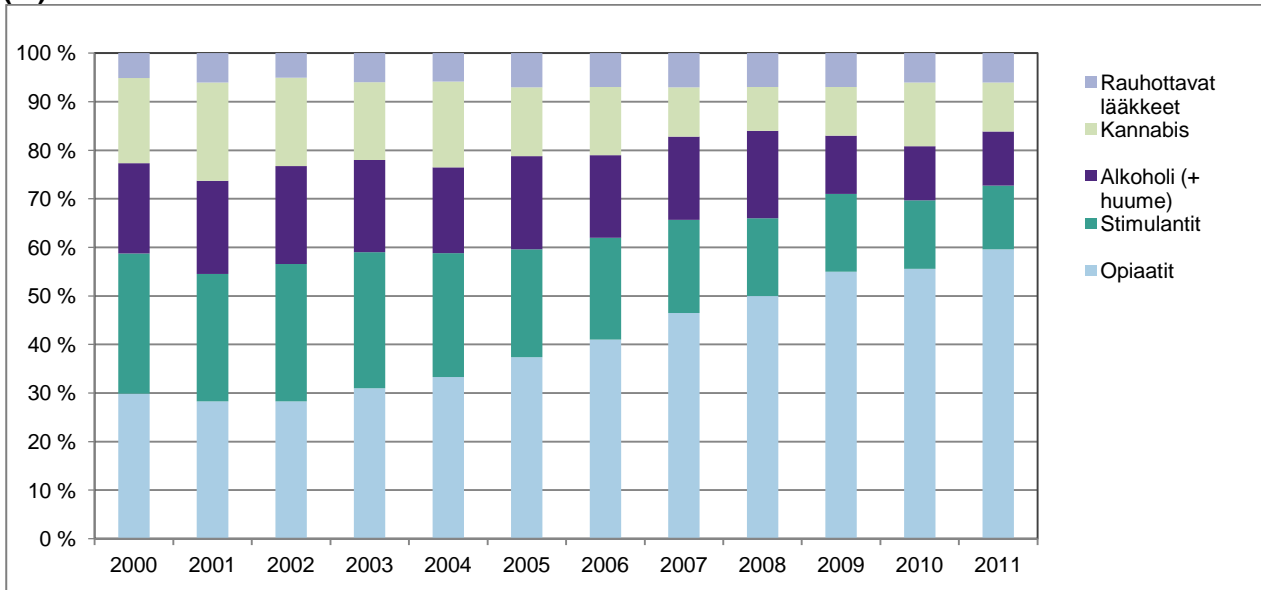
Opiaatit olivat ensisijainen ongelmapäihde 59 prosentille tiedonkeruun asiakkaista. Kaiken kaikkiaan 74 prosentilla huumeasiakkaista oli opiaattien ongelmallista käyttöä. Viime vuosina lähes kaikki opiaattien käyttö Suomessa on ollut synteettisten lääkeopioidien käyttöä. Näistä lääkeopioideista kahta, buprenorfiinia ja metadonia, käytetään sekä päihteenä että vierotus- tai korvaushoitolääkkeenä. Asianmukainen korvaushoitolääkkeen käyttö tapahtuu lääkärin ohjeiden mukaisesti nielemällä. Buprenorfiinin päihdekäytölle on tyypillistä pistokäyttö ja muiden päihteiden sekakäyttö. Huumehoidon tiedonkeruun aineistossa korvausasiakkaat on pääosin luokiteltu ongelmakäyttöryhmään 'muut opiaatit' ja buprenorfiinin päihdekäyttö ryhmään 'buprenorfiini'. 'Muut opiaatit' ryhmä sisältää korvaushoidon lisäksi myös muita opiaatteja. Tiedonkeruu ei kuitenkaan täysin kykene erottelmaan aineiden laillista ja laitonta käyttöä. Kyselyä tullaan kehittämään lähivuosina.

Huumehoidon tiedonkeruussa kysytään ensisijaista, toissijaista ja muita (3.–5.) *hoitoon hakeutumiseen* johtaneita päihteitä. Hoitosuhde voi kestää (erityisesti korvaushoitoasiakkailla) vuosia, jolloin alkuperäistä hoitoon tulon johtanutta päihdettä ei mahdollisesti enää väärinkäytetä lainkaan. Esimerkiksi korvaushoitoasiakkaista 7 prosenttia ilmoitti ensisijaiseksi ongelmapäihdeekseen heroiinin (liitetaulukko 3d). Näistä asiakkaista kuitenkin 69 prosenttia ei ole käyttänyt ainetta edellisen kuukauden aina, joten heroiinin käyttö on saattanut tapahtua vuosia sitten. Sekä tiedonkeruun, että kenttätöntekijöiden arvion perusteella säännöllistä ja jatkuvaa heroiinin käyttöä ei Suomessa käytännössä ollut vuonna 2011.

Buprenorfiini on selvästi eniten käytetty yksittäinen opiaatti (vähintään 74 %). Muita yksittäisiä aineita mainittiin ja käytettiin satunnaisesti: heroiini ja muut unikonkukasta valmistetut aineet (9 %), tramadoli 4 %, oksikodoni 4 %, kodeiinivalmisteet 3 %, fentanylli 1 %. Metadonin päihdekäyttöä (1 %) ilmoitettiin vähemmän kuin buprenorfiinin ja naloksiinin yhdisteivalmisteen päihdekäyttöä (5 %).

Buprenorfiinin ensisijaiseksi ongelmapäihdeekseen maininneista peräti 86 prosenttia käytti ainetta pääosin pistämällä. Puolet (44 %) buprenorfiinin ongelmakäyttäjistä käytti aineita päivittäin.

Kuvio 3. Päihdehuollon huumeasiakkaiden ensisijainen ongelmapäihde vuosina 2000–2011 (%)

Asiakkaat, joilla opiaatit ovat ensisijainen ongelmapäihde, ovat kasvaneet osuuttaan aineistossa vuodesta 2002 (kuvio 3.) On kuitenkin epäselvää, onko opiaattien käyttö varsinaisesti kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana³. Korvaushoitoasiakkaiden määrä on moninkertaistunut⁴, ja sekä ongelmakäyttäjät että hoitohenkilökunta ovat hyvin tietoisia opiaattiriippuvuuteen tarjolla olevasta hoidosta. On todennäköistä, että tieto tehokkaan hoitomuodon olemassa olostä vaikuttaa usein siihen, että juuri opiaatit kirjataan ongelmallisimmaksi päihteeksi.

Toisaalta opiaattien ongelmakäyttäjät ovat myös todennäköisemmin päihdehuollon asiakkaita kuin muiden huumausaineiden käyttäjät. Opiaattien käyttö indikoi usein myös selvästä hoidon tarpeesta: erilaisten huumeiden sekakäyttö on jatkunut jo vuosia ja käyttö tapahtuu usein pistämällä. Myös opiaattien vieroitusoireita on mahdollista lääkittää tehokkaammin kuin muista huumausaineista vieroitautuessa.

On myös mahdollista, että huumehoidon tiedonkeruu painottuu opiaattiasiakkaita hoitaviin toimipisteisiin. Tietoja toimittavat toimiyksiköt ovat kuitenkin hyvin heterogeenisiä eikä ole syytä epäillä opiaattiasiakkaiden systemaattista painottumista tiedonkeruussa.

³ Edellinen huumeiden ongelmakäyttäjien kokonaismäärää arvioiva rekisteritutkimus on vuodelta 2005, jolloin opiaattien ongelmakäyttäjää arvioitiin olevan 0,13–0,18 prosenttia 15–54 -vuotiaista suomalaisista. Vain viidenneksen huumeiden ongelmakäyttäjistä arvioitiin olevan opiaattien ongelmakäyttäjää ja neljä viidestä amfetamiinien ongelmakäyttäjää (Partanen ym. 2007). Sekä suomalaisissa rekisteritutkimuksissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa opiaattiongelmaisten väestöosuus on pysynyt melko tasaisena (mm. Gissler ym. 2012. Ennakkotieto). Niin sanottu toinen huumeaalto näkyi Suomessa muun muassa heroiinin yliannostuskuolemina, mutta vuodesta 2002 oikeuslääketieteellisissä ruumiinavauksissa buprenorfiini on ollut heroiinia yleisempi löydös (Vuori ym. 2006). Kymmenessä vuodessa ruumiinavausten buprenorfiinilöydösten määrä on kaksinkertaistunut, myös amfetamiini- ja kannabislöydösten määrä on kaksinkertaistunut. (Vuori ym. 2012.) 2000-luvulla sairaaloiden huumeiden käyttöön liittyvien hoitovuorokausien määrä on kaiken kaikkiaan vähentynyt, mutta opiaattien käyttöön liittyvien hoitovuorokausien suhteellinen osuus on kaksinkertaistunut (Varjonen ym. 2012. Ennakkotieto).

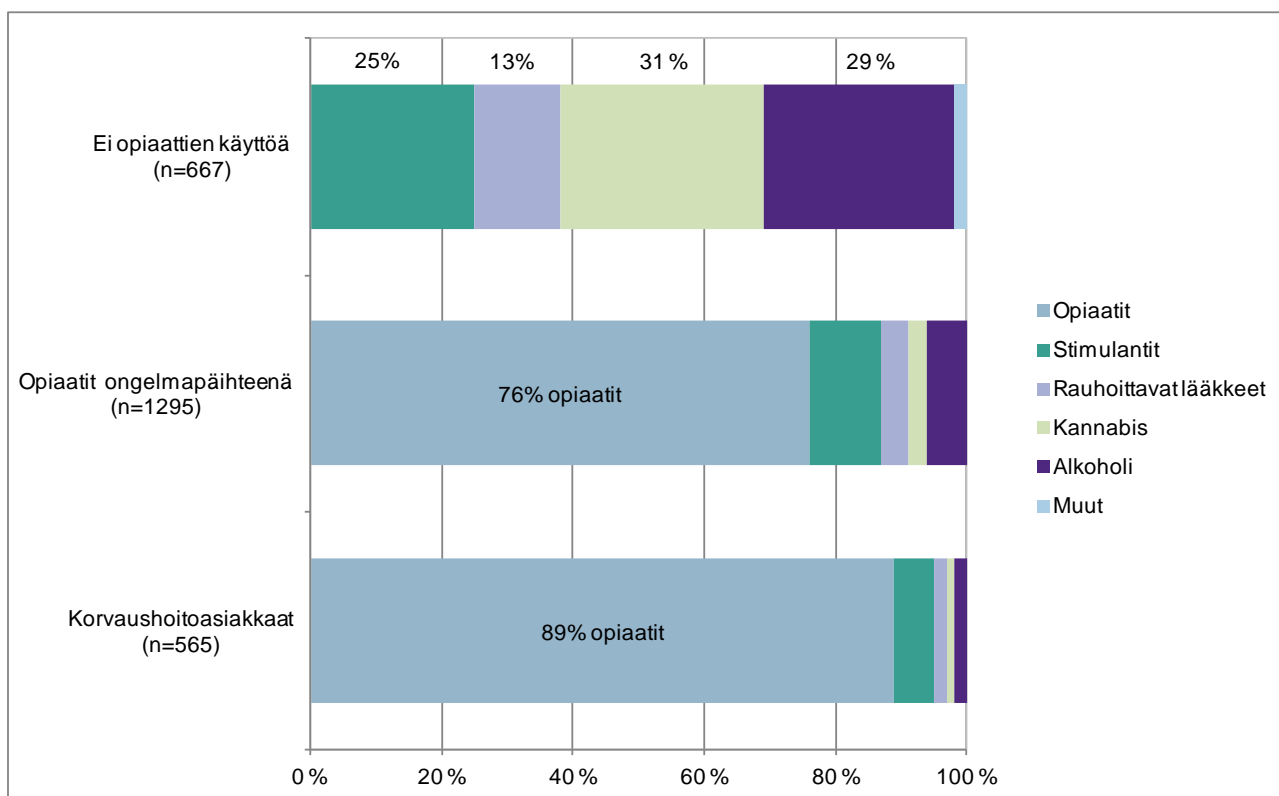
⁴ Sosiaali- ja terveysministeriön ensimmäinen määräys korvaushoidosta on tullut voimaan jo 1997, mutta korvaushoitoon pääsyä on pyritty edesauttamaan asetuksilla 289/2002 ja 33/2008. Korvaushoitoasiakkaita oli vuonna 2011 koko maassa noin 2 000 (Varjonen ym. 2012. Ennakkotieto).

Muut ensisijaiset ongelmapähteet

Opiaatit (59 %) olivat yleisin ensisijainen päihdehoitoon hakeutumiseen johtanut päihde vuonna 2011. Opiaatit olivat yleisin hoitoon tulon syy (37 %) myös niillä, jotka hakeutuivat hoitoon ensimmäistä kertaa huumeiden käytön vuoksi. (Liitetaulukko 3a). Ensisijaisesti opiaattien vuoksi hoitoon hakeutuminen oli yleisempää Uudellamaalla sekä maakunnissa, joissa sijaitsevat suurimmat kaupungit. (Liitetaulukko 3b.)

Niistä asiakkaista, joilla oli opiaattien ongelmallista käyttöä, 75 prosentille opiaatit olivat ensisijainen ongelmapäihde. Korvaushoitoasiakkaista 89 prosentilla opiaatit oli ensisijainen ongelmapäihde.

Kuvio 4. Hoitoon hakeutumiseen johtaneet ensisijaiset ongelmapähteet %, opiaattien käytön mukaan

Kannabis oli yleisin (31 %) hoitoon hakeutumiseen johtanut päihde niille päihdehuollon huumeasiakkaille, joilla ei ollut opiaattien ongelmakäyttöä. Ensisijaisesti kannabiksen vuoksi hoitoon hakeutuneiden osuus korostui voimakkaasti nuorimmissa ikäryhmissä. Alle 20-vuotiailla se oli yleisin hoitoon hakeutumiseen johtanut ongelmapäihde (43 %). (Liitetaulukko 3c.) Kaikista kannabiksen ensisijaiseksi päihdeeksi maininneista lähes joka toisella (42 %) myös alkoholin käyttö oli ongelmallista. Toisaalta kolmanneksella (31 %) ei ollut muita ongelmapähteitä.

Alkoholi oli ensisijainen hoitoon hakeutumiseen johtanut päihde 30 prosentille niistä päihdehuollon huumeasiakkaista, joilla ei ollut opiaattien ongelmakäyttöä ja 11 prosentille kaikista huumehoidon asiakkaista. Alkoholin vuoksi hoitoon hakeutuneista kaksi kolmasosaa (61 %) ilmoitti käyttävänsä ongelmallisesti myös kannabista. Alkoholin ongelmakäyttäjien tiedot ilmoitetaan huumehoidon tiedonkeruussa, mikäli asiakkaalla on myös huumeiden tai lääkkeiden väärinkäyttöä.

Kaikista huumeasiakkaista 13 prosenttia hakeutui hoitoon ensisijaisesti stimulanttien ongelmakäytön takia ja 6 prosenttia rauhoittavien lääkkeiden takia (liitetaulukko 3a). Niistä asiakkaista, jotka hakeutuivat hoitoon ensisijaisesti stimulanttien ongelmakäytön takia kymmenes (10 %) käytti stimulanttia päivittäin ja 45 % ei ollut käyttänyt kyseisiä aineita edellisen kuukauden aikana. Päinvas-

toin rauhoittavien lääkkeiden väärinkäytön vuoksi hoitoon hakeutuneet taas käyttivät aineita valtaosin päivittäin (57 %) ja vain viidennes (16 %) ei ollut käyttänyt kyseisiä aineita edellisen kuukauden aikana. Toisaalta stimulantteja käytettiin pääosin (76 %) pistämällä, kun taas rauhoittavat lääkkeet nieltiin (91 %).

Sekakäyttö yleistä

Päihteiden sekakäyttö oli yleistä. Päihdehoitoon hakeutuessaan yli puolet (57 %) asiakkaista kertoi käyttäneensä ongelmallisesti vähintään kolmea eri päihdettä. Sekä opiaattien ongelmakäyttäjät että korvaushoitoasiukkaat käyttävät opiaattien lisäksi runsaasti muita päihteitä. Yli puolet opiattien käyttäjistä käyttää tai on hoitoon tullessaan väärinkäyttänyt stimulantteja ja puolet rauhoittavia lääkkeitä. (Kuvio 6.)

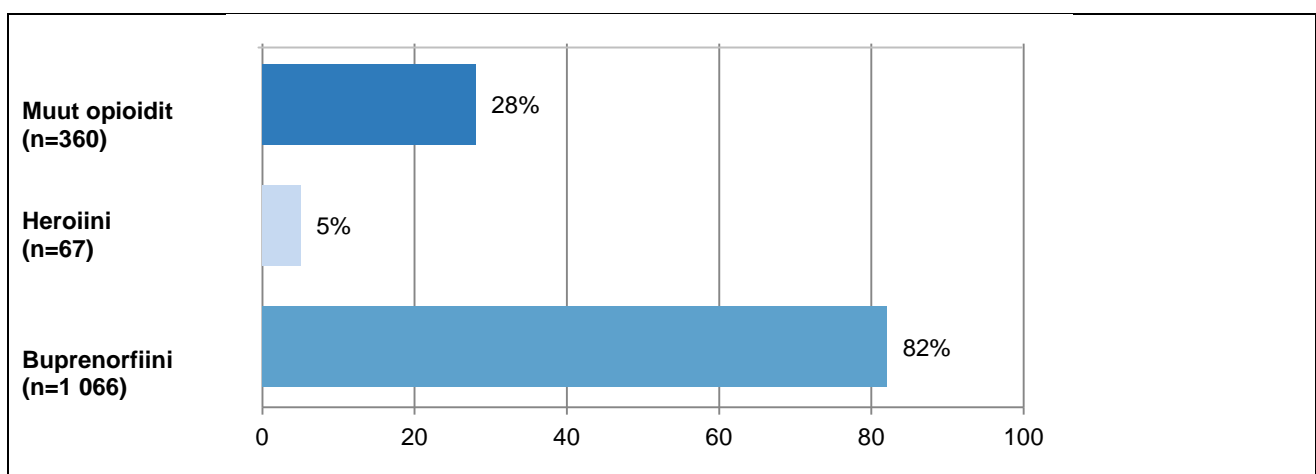
Päihteiden keskinäiset suhteet ovat –alkoholia lukuun ottamatta– melko samantyyppisiä eri ryhmillä. Alkoholi mainitaan selvästi harvemmin ongelmapäihteenä asiakkailla, joilla on opiaattien käyttöä tai vielä harvemmin korvaushoitoasiakkaiden tapauksessa. (Kuvio 6). Joko opiaattien käyttö vähentää alkoholin ongelmallista käyttöä tai alkoholin käyttöä ei pidetä niin haitallisena. Alkoholi ei myöskään näy samalla tavoin huumeseuloissa, joita tehdään osana hoitoa. Tämä saattaa vähentää alkoholin ongelmakäytöstä puhumista tilanteessa, jossa ongelmapäihteitä on useita.

Rauhoittavat lääkkeet mainitaan selvästi enemmän oheispäihteenä kuin ensisijaisena ongelmapäihteenä. Lääkkeiden väärinkäyttö on 90 prosenttisesti bentsodiatsepiinien väärinkäyttöä. Barbituraattien (unilääkkeet) väärinkäyttöä oli yhdeksän prosenttia ja pregabaliinin vain alle kaksi prosenttia.

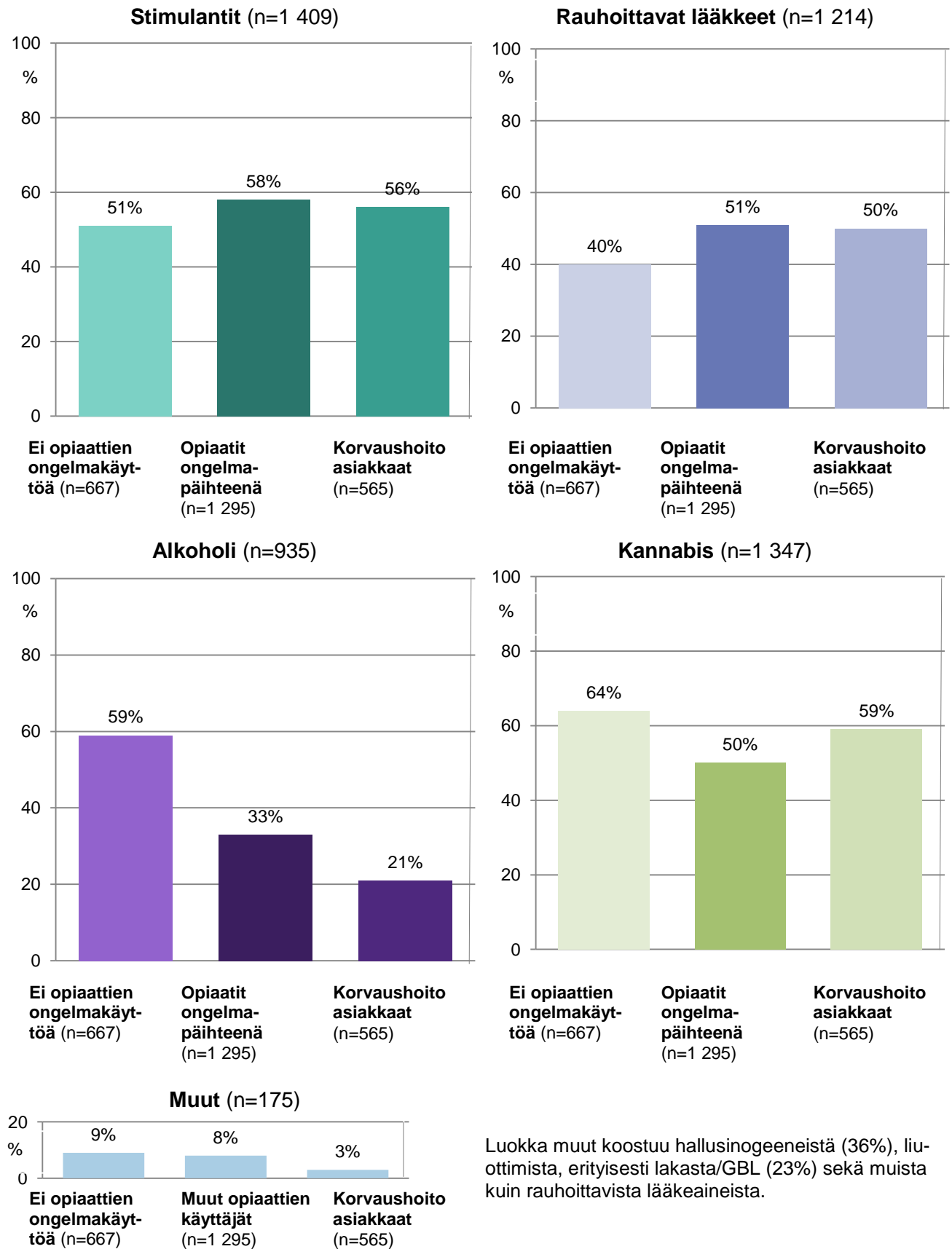
Stimulanttien käyttö oli pääasiassa amfetamiinien käyttöä. Jonkun verran oheispäihteenä mainittiin kokaiinia (7 % kaikista stimulanteista) ja ekstaasia (6 % kaikista stimulanteista). Huumemarkkinoilla yleistyneet metamfetamiini (2 %) ja MDPV (2 %) eivät yksittäisinä aineina olleet merkittäviä hoitoon hakeutumiseen johtaneina ongelmapäihteitä.

Korvaushoitoasiakkaiden osalta asianmukaisen lääkityksen ja väärinkäytön erottelu on vaikeaa nykyisen tiedonkeruun puitteissa. Opiaattien käyttäjien osalta tiedonkeruussa merkitään jonkun verran useamman eri opiaatin ongelmakäyttöä, joten yhteensä opiaattien käyttöä (n= 1 493) on enemmän kuin asiakkaita (n= 1 295).

Kuvio 5. Opiaattien käyttö (max 5 päihdettä per asiakas), prosentteja asiakkaista, joilla opiaatit ongelmapäihteenä (n= 1 295) (pl. korvaushoitoasiukkaat)

Kuvio 6. Ongelmapäihteet (n=7 210, max 5 päihdettä per asiakas) ja niiden jakaantuminen opiaattien käytön mukaan, prosenttia asiakkaista (n=2 527)

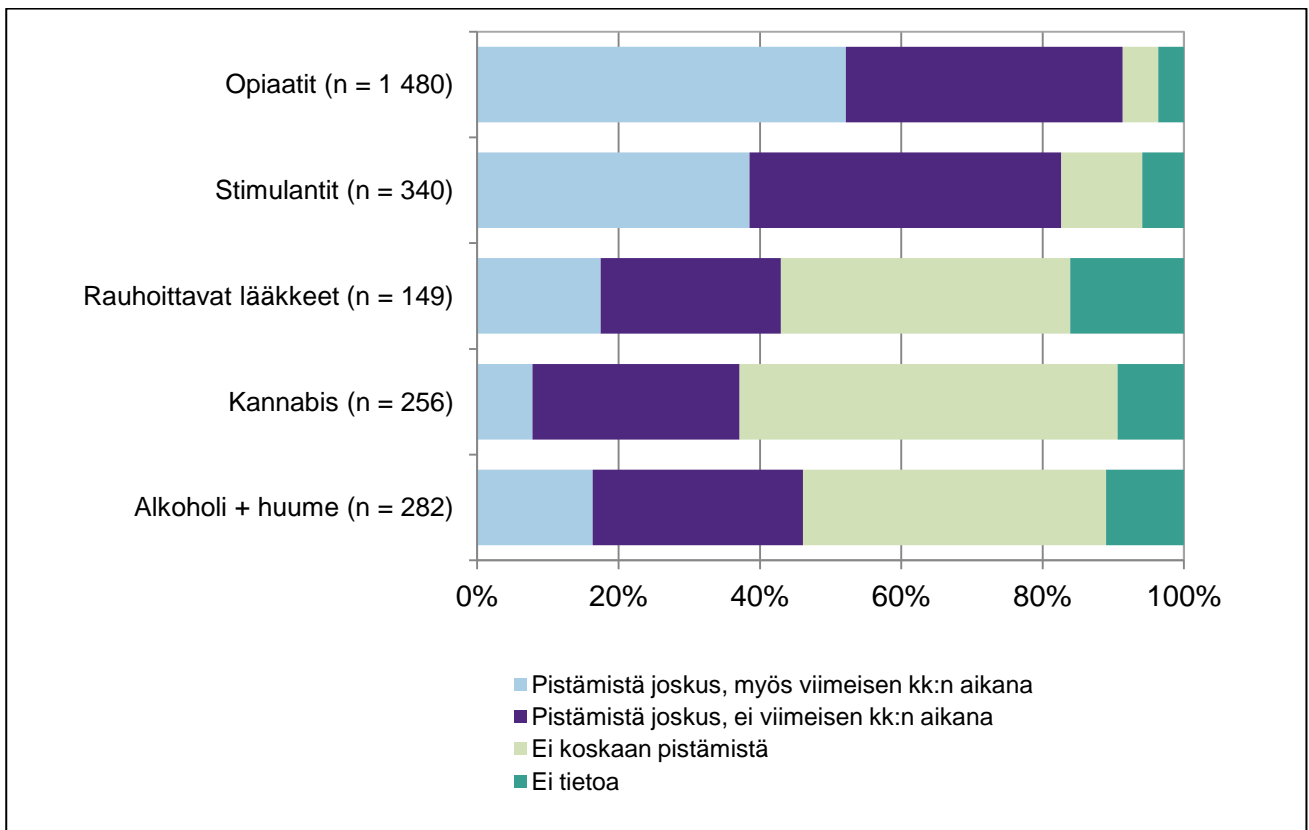

Pistämällä tapahtunut käyttö

Suurin osa (77 %) huumehoidon tietojärjestelmään tietonsa ilmoittaneiden yksiköiden huumeasiakkaista oli käyttänyt joskus elämänsä aikana jotakin päihdettä pistämällä (liitetaulukko 3a). Sekakäytön yleisyydestä johtuen pistämällä tapahtuva käyttö oli yleistä myös muiden kuin opiaattien tai stimulanttien käytön vuoksi hoitoon hakeutuneilla. Ensisijaisesti rauhoittavien lääkkeiden tai alkoholin ja huumeiden sekakäytön vuoksi hoitoon hakeutuneista lähes puolet oli elämänsä aikana käyttänyt jotakin ainetta pistämällä. Myös ensisijaisesti kannabista käyttäneistä 37 prosenttia oli joskus pistänyt jotakin huumetta. Hoitoon hakeutumista edeltäneen viimeisen kuukauden aikana pistokäyttöä oli 52 prosentilla opiaattien käyttäjistä ja 39 prosentilla stimulanttien käyttäjistä. (Kuvio 7.)

Kuvio 7. Pistämällä tapahtunut huumeiden käyttö ensisijaisen päihteen mukaan vuonna 2011 (%)

Joskus elämänsä aikana pistämällä huumeita käyttäneistä 69 prosenttia oli joskus käyttänyt myös pistosvälineitä yhteisesti. Hoitoon hakeutumista edeltäneen viimeisen kuukauden aikana tapahtunutta pistosvälineiden yhteiskäyttöä oli ollut heistä 16 prosentilla.

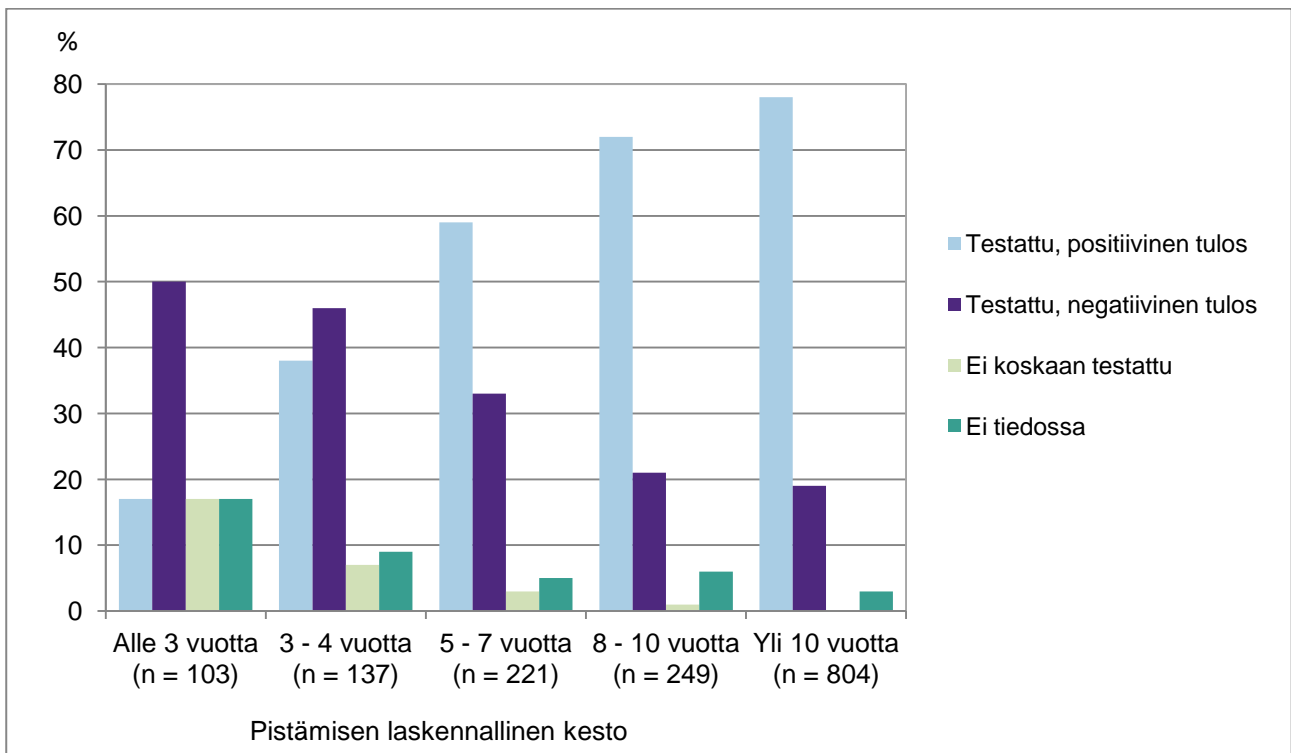
Virustestien tulokset ja B-hepatiittirokotukset

Yli 64 prosenttia huumehoidon tietojärjestelmään tietoja lähettäneiden yksiköiden huumeasiakkaisista oli käynyt kaikissa kolmessa, HIV-, hepatiitti B- ja hepatiitti C -testissä. HIV-testissä oli käynyt 70 prosenttia, B-hepatiittitestissä 66 prosenttia ja C-hepatiittitestissä 75 prosenttia asiakkaista. Hepatiitti A -testissä käyneitä oli 54 prosenttia kaikista asiakkaista. Puuttuvien tietojen määrä vaihteli 18 prosentista 30 prosenttiin. Eniten puuttuvia tietoja oli hepatiitti A -testin kohdalla.

Pistämällä joskus huumeita käyttäneistä HIV-testeissä käyneistä ja myös testituloksen saaneista (n=1 551) HIV-positiivisia oli noin kaksi prosenttia. Vastaavasti pistämällä huumeita käyttäneistä ja hepatiitti C -testituloksen saaneista (n=1 688) oli hepatiitti C -positiivisia 73 prosenttia. A-hepatiittitestin osalta noin 3 prosenttia ja B-hepatiittitestin osalta noin 5 prosenttia pistämällä huumeita käyttäneistä ja testituloksen saaneista oli saanut positiivisen tuloksen.

Hepatiitti C -positiivisten osuus lisääntyi pistämisen keston myötä (kuvio 8), kun pistämisen kesto laskettiin nykyisen iän ja pistämisen aloittamisiän välisenä erotuksena. Myös hepatiitti C -testeissä käyneiden osuus suureni pistämisen laskennallisen keston mukaan. Luvuissa on mukana sekä asiakkaan itse ilmoittamaan testausilanteeseen että varmistettuihin testituloksiin (testi otettu yksikössä tai tieto varmistettu esim. läheteestä) perustuvat tiedot. Itseilmoitettuihin HIV- ja hepatiitti C -testituloksiin perustuvien positiivisten vastausten ja varmistettuihin testituloksiin perustuvien vastausten välillä ei ollut merkittäviä eroja.

Kuvio 8. Hepatiitti C -testaus ja testitulokset pistämisen laskennallisen keston mukaan vuonna 2011 (%)

Pistämällä joskus elämänsä aikana huumeita käyttäneistä yli puolet (52 %) oli saanut ainakin yhden B-hepatiittirokoteannoksen (liitetaulukko 3a) ja 39 prosenttia oli saanut kaikki kolme annosta.

Huumehoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit

Ensimmäistä kertaa huumeiden käytön vuoksi hoitoon hakeutuneita oli 12 prosenttia. Puolet asiakkaista (49%) oli saanut aiemmin hoitoa huumeiden käytön vuoksi, mutta aloittivat vuonna 2011 uuden hoitajakson. Hoitosuhde oli kestänyt yli vuoden 34 prosentilla asiakkaista ja yli kaksi vuotta 19 prosentilla asiakkaista. (Liitetaulukko 2a). Opiatikorvaushoito oli kestänyt alle vuoden 44 prosentilla asiakkaista. Korvaushoito oli kestänyt yli 5 vuotta 15 prosentilla ja yli kymmenen vuotta yhdellä prosentilla korvaushoitoasiakkaista.

Avohoidossa oli 67 prosenttia asiakkaista ja laitoshoidossa 33 prosenttia asiakkaista. Korvaushoitoasiakkaista 79 prosenttia oli avohoidossa ja 21 prosenttia oli laitoshoitajaksoilla. Laitoshoido ja erityisesti kuntouttava laitoshoido oli yleisempää niille, joilla ei ollut opiaattien käyttöä. (Liitetaulukko 2d.) Laitoshoidossa painottuivat jonkun avohoidon enemmän rauhoittavien lääkkeiden ja alkoholin ongelmakäyttäjät (Liitetaulukko 3a).

Korvaushoitolääkkeenä 52 prosentilla oli buprenorfiini-naloksini yhdistelmävalmiste (Suboxone®), 38 prosentilla metadoni ja 10 prosentilla buprenorfiini (Subutex® tai Temgesic®)

Muita samanaikaisia hoitokontakteja oli 43 prosentilla kaikista asiakkaista (liitetaulukko 2a). Yleisimmät samanaikaiset hoitokontaktit olivat päihdehuollon avohoido (22 % kaikista asiakkaista), terveysneuvontapiste (11 %), sosiaali- ja terveydenhuollon yleisten palvelujen avohoido (9 %) ja itsehoitoryhmä (7 %).

Hoitoon hakeutuminen oli yleisimmin tapahtunut oma-aloitteisesti (35 %). Sosiaali- ja terveydenhuollon yleisten palveluiden kautta hoitoon oli hakeutunut 28 prosenttia ja päihdehuollon palveluiden kautta 25 prosenttia asiakkaista. Perhe oli toiminut hoitoon ohjaajana neljällä prosentilla asiakkaista ja poliisi kahdella prosentilla. (Liitetaulukko 2a.) Kaikkein nuorimpien asiakkaiden hoitoon ohjautuminen erosi muista ikäryhmistä (liitetaulukko 2c). Alaikäisistä eli alle 18-vuotiaista 30 prosenttia ohjautui hoitoon vanhempinsa tuella ja 40 prosenttia lastensuojelun lähettämänä.

Lähteet:

Gissler, M.; Hämäläinen, P.; Jääskeläinen, M.; Larivaara, M.; Punto, J.; Räsäläinen, J.; Vuori, A. (2012). Sairastavuustilastoinnin kehittäminen ja OECD:n laatuindikaattorit Suomessa. THL. Ennakkotieto.

Partanen, P.; Hakkarainen, P.; Hankilanoja, A.; Kuussaari, K.; Rönkä, S.; Salminen, M.; Seppälä, T. & Virtanen, A. (2007). Amfetamiinien ja opiaattien ongelmakäytön yleisyys Suomessa 2005. Yhteiskuntapolitiikka 72 (5), 553–561.

Varjonen, V.; Tanhua, H.; Forsell, M.; Perälä, R. (2012). Huuutilanne Suomessa 2012. THL. Ennakkotieto.

Vismanen, E. (2004). Huumehoidon alueellisen kattavuuden arviointi. Stakes 2004. Julkaisematon käsikirjoitus.

Vuori, E.; Ojanperä, E.; Launiainen, T.; Nokua, J.; Ojansivu, R-L (2006). Oikeuskemiallisesti todetut myrkytyskuolemat Suomessa vuosina 2002-2004. Suomen Lääkärilehti 21-22/2006, s, 2339–2344.

Vuori, E.; Ojanperä, E.; Launiainen, T.; Nokua, J.; Ojansivu, R-L. (2012) Myrkytyskuolemien määrä kääntynyt laskuun. Suomen Lääkärilehti 22/2012, s, 1735- 1741a.

Väänänen, T (2010). Huumehoidon tietojärjestelmän kattavuuden arviointi vuonna 2009. THL 2010. Julkaisematon käsikirjoitus.

Käsitteet ja määritelmät

Huumausaine: Aineet, jotka on määritelty asetuksessa huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista (543/2008).

Huume: Yleiskäsite, joka sisältää sekä huumausaineet että ne pääasiallisesti keskushermostoon vaikuttavat (pkv) lääkeaineet, joita voidaan käyttää päihtymystarkoituksessa.

Huumehoidon tietojärjestelmä: Päihdehoitoyksiköille vapaaehtoinen, anonyymi tilastotiedonkeruujärjestelmä, jossa kerätään tietoja huumeiden käytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneista asiakkaista.

Huumehoitoon erikoistuneet yksiköt: Päihdehuollon erityispalveluiden tai terveydenhuollon yksiköt, jotka ovat erikoistuneet huumeiden käyttäjien hoitoon.

Rauhoittavat lääkkeet: Psykoosi- ja neuroosilääkkeet sekä unilääkkeet. Erityisesti bentsodiatsepiinit, mutta myös barbituraatti ja neuroleptit. Aiemmissa tiedonkeruissa nimellä hypnootit ja sedatiivit.

Kannabis: Marihuana, hasis ja muu kannabis.

Opiaatit: Voimakkaita kipua poistavia aineita, jotka jalostettu unikonkukasta (esim. heroini) tai jotka synteettisiä lääkekäyttöön kehitettyjä opioideja (esim. buprenorfiini). Viime vuosina lähes kaikki opiaattien käyttö Suomessa on ollut synteettisten lääkeopioidien käyttöä. Näistä lääkeopioideista kahta, buprenorfiinia ja metadonia, käytetään sekä päihteenä että vierotus- tai korvaushoitolääkkeenä.

Päihde: Alkoholi, korvikkeet, liuottimet, pääasiassa keskushermostoon vaikuttavat pkv-lääkeaineet ja huumausaineet.

Päihdehuollon erityispalvelut: A-klinikat, nuorisoasemat sekä vastaavat avohoitoyksiköt, katkaisuhoidoasemat ja kuntoutusyksiköt sekä päihdeongelmallisille tarkoitetut päivätoimintakeskukset, ensisuojaajat ja asumispalvelut sekä huumeiden käyttäjien terveysneuvontapisteet.

Päihdepalvelut: Päihdehuollon erityispalvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yleispalvelut, joista haetaan apua päihteiden käyttöön liittyvistä syistä.

Sekakäyttö: Useiden päihteiden samanaikainen tai peräkkäinen käyttö.

Stimulantit: Piristeitä kuten amfetamiini, kokaiini, ekstaasi ja muut stimulantit.

Liitetaulukot

Huumehoidon tietojärjestelmän aineistoa on eritelty tarkemmin koko aineiston osalta, ensimmäistä kertaa hoitoon hakeutuneiden osalta, sukupuolittain, alueittain (Uusimaa ja muu Suomi) sekä maakunnittain kahdessa ryhmässä maakunnan kaupunkien koon mukaan (maakunnat, joissa yli 100 000 asukkaan kaupunkeja; maakunnat, joissa enintään 100 000 asukkaan kaupunkeja tai kuntia).

- Liitetaulukko 1a. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: taustatiedot hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan
- Liitetaulukko 1b. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: taustatiedot alueittain
- Liitetaulukko 1c. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: taustatiedot ikäryhmittäin
- Liitetaulukko 1d. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: taustatiedot opiaattien käytön mukaan
- Liitetaulukko 2a. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan
- Liitetaulukko 2b. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit alueittain
- Liitetaulukko 2c. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit ikäryhmittäin
- Liitetaulukko 2d. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit opiaattien käytön mukaan
- Liitetaulukko 3a. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: päihteiden ongelmakäyttö hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan
- Liitetaulukko 3b. Päihdehuollon huumeasiakkaiden 2011: päihteiden ongelmakäyttö alueittain
- Liitetaulukko 3c. Päihdehuollon huumeasiakkaiden 2011: päihteiden ongelmakäyttö ikäryhmittäin
- Liitetaulukko 3d. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: päihteiden ongelmakäyttö opiaattien käytön mukaan

Taulukoissa käytetyt symbolit

- Ei yhtään
- 0 Pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
- .. Tietoa ei ole saatu tai se on liian epävarma esitettäväksi

Liitteet

Liite 1. Huumehoidon tietojärjestelmän vuoden 2011 aineisto hoitopaikoittain

Liite 2. Vuoden 2011 huumehoidon tietojärjestelmän aineiston jakautuminen hoitoyksikkötyypeittäin

Liite 1. Huumehoidon tietojärjestelmän vuoden 2011 aineisto hoitopaikoittain

Palautettujen tietojen määrä	Yksikkö	Hoito-yksikkö-tyyppi*
Palauttanut tietoja alle 10 asiakkaasta	Ensikoti Helmiina	124
	Ensikoti Iida	124
	Ensikoti Pihla	124
	Ensikoti Pinja	124
	Ensikoti Pinja / Avopalveluyksikkö Olivia	114
	Helsinki/ Pohjoinen A-klinikka / Maunulan toimipiste	111
	Koillis-Savon kansanterveystyön ky / Kaavin terveysasema	115
	Kymen A-klinikkatoimi / Karhulan kuntoutumiskoti	122
	Lapin ensi- ja turvakoti / Ensikoti Talvikki	124
	Nissnikun kuntoutuskeskus	122
	Niuvanniemen sairaala / psykiatrian yksikkö	123
	Nuorten tuki- ja neuvontapiste Nuotta	112
	Nurmeksien päihdehuolto	114
	Oulaisten seudun ktt ky/ A-klinikka	111
	Seinäjoen selviämisen- ja katkaisuhuoltoasema	121
	Sovatek-säätiö / Huumevieroitusosasto	221
	Tampereen kaupunki / Hervannan lääkäriasema	112
	Torniolaakson Suojapirtti ry	122
	Uudenkaupungin A-klinikka	111
	Ventuskartano	122
Palauttanut tietoja 10–29 asiakkaasta	Ensikoti Pihla / Avopalveluyksikkö Amalia	114
	Helsingin Diakonissalaitos / Huumehoidon päiväosasto (Munkkisaaren palvelukeskus)	211
	Helsingin Diakonissalaitos / Perheen yhdistetyn hoidon yksikkö PYY	124
	Helsingin ensikoti ry. / Avopalveluyksikkö Esmiina	114
	Helsinki/ Itäinen A-klinikka / Vuosaaren toimipiste	111
	Hoitokoti Tuhkimo	122
	Itäinen A-klinikka / Itäkeskuksen toimipiste	111
	Kestilän vankila	400
	Kokkolan A-klinikka	111
	Lapin ensi- ja turvakoti / Avopalveluyksikkö Tuulia	116
	Olivia-hovi oy / Karvoshovin päihdekuntoutuskeskus	122
	Oulunkylän ensikoti / Avopalvelu Pesä	114
	Peruspalvelukeskus Siiliset / Siilinjärven terveyskeskus	212
	Pieksämäen kaupunki, Terveystoimi / Päihdepoliklinikka	114
	Pietarsaaren A-klinikka	111
	Pohjois-Karjalan keskussairaala / huume- ja lääkeriippuvuuspl	123
	Päihdekatkaisuyksikkö TaiteKohta	121
	Salon terveyskeskus / Päihdeyksikkö / Läntinen terveysasema	115

Liite 1. jatkuu

Palautettujen tietojen määrä	Yksikkö	Hoito-yksikkö-tyyppi*
Palauttanut tietoja 10–29 asiakkaasta	Seinäjoen Nuorisoasema Steissi	112
	Tolvis Center Ab	122
	Tosi Paikka	122
	Tuusulan terveyskeskus / päihdehuolto	115
	Uudenkaupungin psykiatrinen sairaala / Tutkimus- ja hoito-osasto	123
	Ylä-Savon SOTE / Koljonvirran sairaala / Mielenterveys- ja päihdeosasto 6702	123
	Ylä-Savon SOTE / Mielenterveys- ja päihdepalvelut / Aikuisten palvelut	114
Palauttanut tietoja 30–49 asiakkaasta	Espoon nuorisoasema	112
	Helsingin Diakonissalaitos / Huume kuntoutuspoliklinikka	212
	Helsingin kaupunki / Sosiaalivirasto / Huume klinikka	221
	Helsinki/ Pohjoinen A-klinikka / Malmin toimipiste	111
	HUS / Naistensairaala / Naistenklinikka / Hal-pkl	116
	Kaivannon sairaala / Päihdepsykiatrinen yksikkö, osastot 1a ja 1b	123
	Kymen A-klinikkatoimi / Haminan A-klinikka	111
	Kymen A-klinikkatoimi / Karhulan A-klinikka	111
	Kymen A-klinikkatoimi / Katkaisuhuoltoasema	121
	Lappeenrannan Päihde klinikka	111
	Rauman Päihde klinikka	111
	Salon A-klinikka	111
Tervalammen kartano, kuntoutuskeskus	122	
Palauttanut tietoja 50–99 asiakkaasta	Helsinki/ Itäinen A-klinikka / Korvaushoitopoliklinikka	212
	HUS / Opioidiriippuvuuspoliklinikka	212
	Järvenpään sosiaalisairaala	122
	Kankaanpään A-koti	122
	Kouvolan A-klinikka / huumevieroitusyksikkö	121
	Lapin nuorten päihde- ja huume klinikka ROMPPU	114
	Mikkeli-yhteisö	221
	Nuorisoasema Klaara	112
TYKS / Addiktiopoliklinikka PT 723	212	
Palauttanut tietoja yli 100 asiakkaasta	Forssan seudun terveydenhuollon ky / Forssan A-klinikka	111
	Helsinki / Eteläinen A-klinikka / Sörnäisten toimipiste	111
	Kymen A-klinikkatoimi / Päihde klinikka	114
	Sovatek-säätiö	211
	TAYS / Päihdepsykiatrian osasto APS5, Pitkaniemen sairaala	123
	TAYS / Päihdepsykiatrian poliklinikka	113

* Ks. Liite 2: Hoitoyksikkötyypit.

Liite 2. Vuoden 2011 huumehoidon tietojärjestelmän aineiston jakautuminen hoitoyksikkötyypeittäin

Yksikkötyyppi	Yksiköistä lähetetyt asiakastiedot	
	n	%
PÄIHDEHUOLTO – alkoholi- ja huumehoito (62 yksikköä)	1 974	78
Päihdehuollon avohoito (35 yksikköä)	1 342	53
111 A-klinikat – avohoito (15 yksikköä)	718	28
112 Nuorisoasemat - avohoito (5 yksikköä)	114	5
113 Sairaalan päihdepsykiatrinen avohoito (1 yksikkö)	128	5
114 Muu avomuotoinen päihdehuollon avohoito (9 yksikköä)	279	11
115 Terveyskeskus (3 yksikköä)	51	2
116 Muu avomuotoinen sosiaali- tai terveydenhuollon yksikkö (2 yksikköä)	52	2
Päihdehuollon laitoshoido (27 yksikköä)	632	25
121 Laitosmuotoinen katkaisuhoido (4 yksikköä)	99	4
122 Laitosmuotoinen kuntoutus (11 yksikköä)	273	11
123 Sairaalan päihdepsykiatrinen laitoshoido (6 yksikköä)	216	9
124 Muu laitosmuotoinen päihdehuollon hoito (6 yksikköä)	44	2
HUUMEHOITON ERIKOISTUNEET YKSIKÖT (10 yksikköä)	528	21
Huumehoitoon erikoistuneet avohoitoyksiköt (7 yksikköä)	417	17
211 Huumehoitoon erikoistunut avohoito (2 yksikköä)	161	6
212 STM:n asetuksen mukainen opioidiriippuvaisten lääkehoito (5 yksikköä)	256	10
Huumehoitoon erikoistuneet laitoshoitoyksiköt (3 yksikköä)	111	4
221 Huumehoitoon erikoistuneet laitoshoitoyksiköt (3 yksikköä)	111	4
VANKILAN HOITOUKSIKKO (1 yksikkö)	21	1
400 Vankilan terveydenhoitoyksikkö (1 yksikkö)	21	1
KAIKKI YKSIKÖT (74 yksikköä)	2 527	100

Päihdehuollon huumeasiakkaat tilaston laatuseloste

Tilastotietojen relevanssi

Huumehoidon tietojärjestelmä on päihdehoitoyksiköille vapaaehtoinen, anonyymi tilastotiedonkeruujärjestelmä, jossa kerätään tietoja huumeiden käytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneista asiakkaista. Pelkästään ensisijaisesti alkoholin käytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneet asiakkaat eivät kuulu tämän tiedonkeruun piiriin, vaikka he muodostavatkin valtaosan päihdehoitoon hakeutuneista asiakkaista Suomessa. Mukana on kuitenkin tietoja sellaisista päihdeasiakkaista, joilla ensisijaisena ongelmana mainittuun alkoholin ongelmakäyttöön liittyy huumeiden käyttöä toissijaisina päihteinä. Alkoholi voi olla mainittu myös 2.–5. ongelmapäihteinä.

Huumehoidon tietojärjestelmään voivat osallistua huumeiden käyttäjille päihdehoitoa antavat sosiaali- ja terveydenhuollon avo- ja laitoshoitoyksiköt. Somaattiset sairaalat ja päivystysluontoinen asiointi terveydenhuollossa eivät kuulu huumeiden tietojärjestelmän piiriin. Myöskään päiväkeskustoiminta ja pelkästään terveysneuvontaa tai pelkkiä päihdehuollon asumispalveluja antavat yksiköt eivät kuulu tämän tiedonkeruun piiriin. Huumehoidon tietojärjestelmässä on mukana mm. A-klinikoita, nuorisoasemia, katkaisu- ja kuntoutusyksiköitä, huumehoitoon erikoistuneita avo- ja laitoshoitoyksiköitä, terveyskeskuksia, mielenterveysyksiköitä, psykiatrisia sairaaloita sekä vankiloiden terveydenhuolto- ja päihdeyksiköitä.

Huumehoidon tietojärjestelmässä saatavan aineiston pohjalta voidaan kuvailla huumeiden käytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneita asiakkaita ja heidän päihteiden käyttöönsä. Sen pohjalta ei kuitenkaan voi tehdä johtopäätöksiä huumeiden käytön vuoksi hoitoon hakeutuneiden asiakkaiden kokonaismäärästä koko Suomessa, koska kaikki päihdehoitoa huumeiden käyttäjille antavat yksiköt eivät ole tiedonkeruussa mukana.

Tilastoraportti on tarkoitettu päihdepalveluissa työskenteleville ammattihenkilöille, hallintoviranomaisille, suunnittelijoille ja tutkijoille sekä muille päihdepalveluista kiinnostuneille tahoille, joilla on tarve saada ajantasaista tietoa päihdehuollon huumeasiakkaiden hoitoon hakeutumisesta, sosiaalisesta taustasta, päihteiden käytöstä sekä riskikäyttäytymisestä.

Tiedonkeruun toteuttamisessa on huomioitu laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjojen laatimisesta sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämisestä (99/2001), Henkilötietolaki (523/1999), Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999).

Tiedonkeruun yleisperustana on huumeainelaki (373/2008) ja sen Stakesille antama velvoite kansallisen huumeainetiedonkeruun koordinoinnista sekä laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta (668/2008), jossa mainitut velvoitteet siirretään Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL).

Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Nykyinen suomalainen huumeiden tietojärjestelmä perustuu EMCDDA:n (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) vuonna 2000 julkaisemaan huumehoitoa (Treatment Demand Indicator⁵) koskevaan ohjeistoon⁶, joka puolestaan pohjautuu Euroopan neuvoston Pompidou-ryhmän epidemiologisen työryhmän suosituksen. Ensimmäinen valtakunnallinen, kokeilu- luonteinen huumehoitoa koskeva tiedonkeruu tehtiin loppuvuodesta 1996. Vuodesta 1998 lähtien tiedonkeruu on tehty vuosittain, ja vuodesta 2000 alkaen tiedonkeruujaksona on ollut kalenterivuosi.

⁵ Treatment Demand Indicator, ks. <http://www.emcdda.europa.eu/themes/key-indicators/tdi>

⁶ Ks. oheisella sivulla Treatment Demand Indicator Standard Protocol 2.0

Huumehoidon tietojärjestelmään voivat osallistua huumeiden käyttäjille päihdehoitoa antavat sosiaali- ja terveydenhuollon avo- ja laitoshoidotyksiköt. Tiedot yksiköistä on kerätty huumeoidon tietojärjestelmän rekisteriin, jota ylläpidetään hyödyntämällä mm. THL:n sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikkarekisteriä sekä A-klinikkasäätiön toimintayksikköluetteloa. Rekisterissä oli yli 500 hoitoyksikön yhteystiedot vuonna 2011.

Tietojen keruu perustuu päihdehoitoyksiköiden vapaaehtoiseen osallistumiseen. Yksiköt keräävät tiedot joko paperilomakkeella tai Netti-Pompidou-verkkolomakkeella. Tiedot toimitetaan THL:lle tunnisteettomassa muodossa, ilman asiakkaan nimeä, kotikuntaa ja henkilötunnusta.

Hoitotietolomaketta voidaan käyttää tulohaastattelussa asiakkaan tulotilanteen arviointiin. Tiedot kerätään haastatellen hoitojakson kolmen ensimmäisen käyntikerran yhteydessä tai laitoshoidon alussa. Pääperiaatteena on se, että tiedot kerätään kerran vuodessa jokaisesta kyseisessä päihdehoitoyksikössä olevasta huumeasiakkaasta.

Opiaattiriippuvaisten lääkehoidon arviointi- tai hoitojaksolla olevia (STM:n asetus 33/2008) koskeva tiedonkeruu poikkeaa osittain edellisistä periaatteista. Opiaattiriippuvaisten lääkehoidon tarpeen arviointi- ja lääkehoitojaksolla olevista asiakkaista kerätään tietoja molempien jaksojen alussa, ja lisäksi osa näitä asiakkaita koskevasta lisätiedonkeruusta tehdään arviointi- tai hoitojakson lopussa. Lisäkysymykset koskevat jonotustilannetta, aikaisempia STM:n ohjeen mukaisia lääkehoitojaksoja sekä tilannetta arviointi- tai hoitojakson päättyessä.

Valtakunnallista aineistoa koskevia tuloksia esitetään seuraavilla tavoilla jaoteltuna: kaikkien tiedonkeruussa mukana olleiden asiakkaiden osalta, ensimmäistä kertaa päihdehoitoon hakeutuneiden asiakkaiden osalta, sukupuolittain, avo- ja laitoshoidon osalta, alueittain (Uusimaa ja muu Suomi) sekä maakuntajakoon perustuen ja ikäryhmittäin.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Huumeidenkäytön ja käyttötapojen koskevan tiedon luotettavuutta on vaikea arvioida. Työntekijä täyttää asiakastietolomakkeen, mutta pääosin asiakkaan ilmoittamien tietojen pohjalta. Keskeisimmät huumeoidon tiedonkeruun kysymykset ovat itsearviointia käyttäytymisestä, joka on sekä laitonta että luonteeltaan kausittain vaihtelevaa. Huumeoidon tiedonkeruun luotettavuuden kannalta olennaisinta on työntekijän ja asiakkaan luottamuksellinen hoitosuhde.

Huumeoidon tiedonkeruun asiakastietolomake täytetään joko samanaikaisesti muun asiakastiedon kanssa tai muun asiakastiedon pohjalta. Erillinen tiedonkeruu todennäköisesti lisää kirjaamisvirheiden määrää. THL:ssä aineisto tarkistetaan sekä korjataan yksiköihin lähetettyjen ja niistä palautuneiden tarkistusraporttien pohjalta.

Samasta asiakkaasta voi tulla tietoja useista eri päihdehoitoyksiköistä. Niiden päällekkäisyyttä pyritään arvioimaan asiakaskohtaisen päällekkäistapaustunnisteen avulla (etunimen 2. kirjain, sukunimen 2. kirjain, syntymäpäivän päiväosan 2. numero). Kaikkia yksiköitä koskevia valtakunnallisia tarkasteluja varten aineistosta poistetaan eri yksiköistä tulleet, todennäköisesti samaa henkilöä koskevat tiedot päällekkäistapaustunnisteen avulla. Päällekkäistapaustunnisteen lisäksi tunnistamisessa käytetään sukupuolta, syntymävuotta ja kotimaakuntaa. Vuosina 2006–2009 opiaattiriippuvaisten lääkehoidon tarpeen arviointi- tai lääkehoitojaksolla olevia ei poistettu aineiston päällekkäistapaustunnistekäsittelyssä, minkä seurauksena opiaattien vuoksi päihdehoitoon hakeutuneiden osuus on todellisuudessa ollut ko. vuosien tilastoraporteissa laskettuja lukuja pienempi. Vuoden 2009 aineistossa poikkeaman arvioitiin olevan korkeintaan 6 prosenttiyksikön suuruinen. Arviota aikaisempien vuosien poikkeamista ei ole tehty. Tässä tilastoraportissa päällekkäistapaustunnisteen avulla poistettu myös opiaattiriippuvaisten lääkehoidon tarpeen arviointi- tai lääkehoitojaksolla olevien osalta.

Huumehoidon tietojärjestelmän kattavuudesta on tehty vuosina 2004⁷ ja 2009⁸ erillisselvitykset, joiden tarkoituksena oli arvioida Stakesin, nykyään THL:n, koordinoiman huumehoidon tietojärjestelmän kattavuutta sekä huumehoitoon erikoistuneiden yksiköiden määrää.

Syksyllä 2009 tehdyssä selvityksessä vertailuaineistona käytettiin viimeisintä valmista huumehoitoaineistoa vuodelta 2008. Kattavuuskysely lähetettiin yhteensä 525 hoitoyksikköön, joista 61 prosenttia vastasi. Kattavuusarvion perusteella huumeasiakkaiden kokonaismääräksi saatiin 12 807 (vastausten oletettiin kuitenkin sisältävän runsaasti päällekkäisyyksiä). Vuoden 2008 huumehoidon tietojärjestelmä sisälsi tietoja 4 109 huumeasiakkaasta (päällekkäisyyksistä puhdistettu aineisto). Tämä luku vastasi 32 prosenttia kattavuuskyselyssä mukana olleiden yksiköiden ilmoittamasta huumeasiakasmäärästä. Yksikkötyypeittäin tarkasteltuna huumehoidon tietojärjestelmä peitti vuonna 2008 A-klinikoilla 32 prosenttia, nuorisoasemilla 25 prosenttia, katkaisuasemilla 57 prosenttia ja kuntoutusyksiköissä 38 prosenttia huumeasiakkaista.

Merkittävä osa huumeasiakkaista on kattavuuskyselyn perusteella sijoittunut Etelä-Suomen (43 %) ja Länsi-Suomen (36 %) lääneihin, ja yksistään Helsinkiin 16 prosenttia. Huumehoidon tietojärjestelmän kattavuus olisi kyselyn perusteella Etelä-Suomessa 40, Länsi-Suomessa 25, Itä-Suomessa 35, Oulun läänissä 21 ja Lapissa 33 prosenttia.

Aikaisemmassa, vuonna 2004 toteutetussa kattavuuskyselyssä huumeasiakkaiden määräksi saatiin 17 825 eli noin 5000 asiakasta enemmän kuin 2009 kyselyssä. Vastanneita yksiköitä oli lähes sama määrä molempina vuosina. Vuoden 2003 huumehoidon tiedonkeruuseen osallistuneita yksiköjä oli 165 ja päällekkäistapauksista puhdistetun aineiston asiakasmäärä oli 5 754, mikä oli 32 prosenttia vuoden 2004 kattavuuskyselyn huumeasiakasmäärästä. Huumehoidon tietojärjestelmän asiakkaiden määrä on siis vuodesta 2003 vuoteen 2008 laskenut 1 645 asiakkaan verran, mutta kokonaiskattavuus pysynyt samana. Alueellinen eriytyminen on kuitenkin lisääntynyt niin, että huumehoidon tietojärjestelmän kattavuus on parantunut Helsingin (23 %) ja Etelä-Suomen (14 %) osalta ja muun Suomen osalta heikentynyt (Länsi-Suomessa 27 %, Itä-Suomessa 8 %, Oulun läänissä 19 % ja Lapin läänissä 4 %).

Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Päihdehuollon huumeasiakkaat -tilastoraportti on THL:n kerran vuodessa tuottama tilasto. Tilasto ilmestyy elokuussa, ja se perustuu edellisen kalenterivuoden tietoihin.

Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tilastoraportti julkaistaan huumehoidon tietojärjestelmän verkkosivulla osoitteessa <http://www.thl.fi/huumehoito>, mistä saa myös tarkempaa tietoa huumehoidon tietojärjestelmästä. Tilastoraportin tekstiosassa on kuvattu keskeiset tulokset ja selitetty käytetyt käsitteet, määritelmät ja tiedonkeruun toteuttamistapa.

Tilastojen vertailukelpoisuus

Tiedonkeruu on ollut kalenterivuosi-kohtainen vuodesta 2000, jonka jälkeen julkaistut tiedot ovat vertailukelpoisia kansallisesti. Tiedonkeruuseen osallistuneiden yksiköiden määrä on kuitenkin vaihdellut, ja raportoinnin pohjana olevat asiakasmäärät laskeneet 2000-luvun aikana (kuvio 1).

---

⁷ Elina Vismanen: Huumehoidon alueellisen kattavuuden arviointi. Stakes 2004. Julkaisematon käsikirjoitus.

⁸ Tuula Väänänen: Huumehoidon tietojärjestelmän kattavuuden arviointi vuonna 2009. THL 2010. Julkaisematon käsikirjoitus.

Prosenttiosuudet on vuosien 2011 ja 2010 tilastoraporteissa laskettu luvuista, joissa on mukana puuttuvat tiedot. Tätä edeltävinä vuosina prosenttiosuuksia laskettaessa on otettu huomioon ainoastaan saadut vastaukset.

Tiedonkeruu on vertailukelpoinen myös kansainvälisesti, koska suomalainen tiedonkeruu perustuu pääosin EMCDDA:n antamaan huumehoitoa (Treatment Demand Indicator) koskevaan ohjeistoon. Kansallisessa ja kansainvälisessä raportoinnissa käytetyt huumehoitoa koskevat määritelmät eroavat kuitenkin toisistaan, joten kansalliset ja kansainväliset tilastot eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Kansallisessa, vuosikohtaisessa raportoinnissa ovat mukana sekä kyseisenä kalenterivuonna alkaneet hoitajakset että jo ennen kyseistä kalenterivuotta alkaneet hoitajakset. Kansallisessa raportoinnissa ovat mukana myös ensisijaisesti alkoholin ja toissijaisesti huumeiden sekakäytön vuoksi hoitoon hakeutuneet asiakkaat. Kansainvälisessä raportoinnissa, esimerkiksi EMCDDA:lle tehtävässä raportoinnissa, ensisijaisesti alkoholin ja huumeiden sekakäytön vuoksi hoitoon hakeutuneet asiakkaat eivät ole mukana, ja raportointi tehdään vain kyseisenä kalenterivuonna alkaneiden hoitajaksojen pohjalta.

Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tilastoraportissa käytetään vakiintuneita kotimaisia ja kansainvälisiä käsitteitä ja luokituksia.

Vuoden 2011 tilaston erityiskysymykset

Vuonna 2011 tiedonkeruuseen osallistuvien yksiköiden määrä laski edellisvuodesta 12 prosenttia ja asiakasmäärän pysyessä edellisen vuoden tasolla. Valtaosa poisjääneistä yksiköistä on ympärivuorokautisia hoitolaitoksia. Laitoshoitoasiakkaiden kokonaismäärä pysyi kuitenkin entisellään 31 prosentissa.

Asiakkaiden määrä pysyi ennallaan ja 2011 aineisto olikin vain kaksi asiakasta pienempi kuin 2010 aineisto. Poisjääneistä yksiköistä suurimmat sijaitsivat Helsingissä, joten uusimaalaisten asiakkaiden osuus väheni huomattavasti 41 prosentista 32 prosenttiin vuonna 2011⁹. Uusimaalaisista asiakkaista laitoshoidossa oli vuoden 2010 tilastoinnin pohjalta 23 prosenttia ja vain 18 prosenttia vuonna 2011.

---

⁹ Vuonna 2011 uusimaalaisten osuus koko väestöstä oli 29 prosenttia.

Liitetaulukko 1a.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: taustatiedot hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan*

	Kaikki (n = 2 527)	1. kertaa hoitoon hakeu- tuneet (n = 299)	Miehet (n = 1 684)	Naiset (n = 842)	Avo- hoito (n = 1 747)	Laitos- hoito (n = 779)
Sukupuoli (%)						
Mies	67	68	100	0	67	66
Nainen	33	32	0	100	33	34
Ikäkeskiarvo (v)	30,7	26,7	31,5	29,1	31,0	30,1
Ikämediaani (v)	29	25	30	27	30	28
Ikäluokat (%)						
< 15 v	0	1	0	0	0	0
15–19 v	6	20	5	7	6	5
20–24 v	17	29	14	23	16	20
25–29 v	27	23	25	31	26	30
30–34 v	23	13	24	21	24	20
35–39 v	13	5	16	8	14	13
40–44 v	6	3	7	4	6	6
>= 45 v	7	7	8	6	8	6
Siviilisäätty (%)						
Naimaton	58	67	65	44	56	63
Avio- tai avoliitossa	28	23	22	39	29	25
Muu	11	8	9	14	10	11
Ei tiedossa	3	2	3	3	4	1
Koulutus (%)						
Peruskoulu kesken	4	4	3	4	4	3
Peruskoulu	59	62	59	58	60	57
Keskiaste	28	26	28	28	25	34
Korkea-aste	1	0	1	2	1	1
Muu	2	1	2	2	2	1
Ei tiedossa	7	7	7	7	9	3
Työ (%)						
Työssä	9	11	9	9	11	4
Työtön	61	52	64	55	58	67
Opiskelija	9	24	8	10	10	7
Eläkkeellä	8	4	9	6	8	8
Muu	11	7	7	19	11	12
Ei tiedossa	2	2	2	2	2	1
Asumistilanne (%)						
Oma tai vuokra-asunto	70	60	66	79	72	66
Vanhempien luona	9	19	11	6	10	9
Ystävien luona	2	2	2	2	2	3
Tukiasunto	4	2	4	3	4	4
Laitos	1	3	1	1	1	1
Asuntola	2	2	3	1	3	1
Asunnoton	10	11	12	7	8	17
Ei tiedossa	1	1	1	1	1	1

* N = 2 526; yhden asiakkaan sukupuoli ei tiedossa

Liitetaulukko 1b.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: taustatiedot alueittain*

	Uusimaa (n = 880)	Muu Suomi (n = 1 643)	Maakunnat, joissa asukasluvultaan yli 100 000 as.** (n = 1 590)	Maakunnat, joissa asukasluvultaan enintään 100 000 as.*** (n = 933)
Sukupuoli (%)				
Mies	63	69	65	70
Nainen	37	31	35	30
Ikäkeskiarvo (v)	33,2	29,3	31,8	28,8
Ikämediaani (v)	32	28	30	28
Ikäluokat (%)				
< 15 v	0	0	0	0
15–19 v	4	7	4	9
20–24 v	10	21	15	21
25–29 v	24	29	25	30
30–34 v	25	22	25	20
35–39 v	16	12	14	12
40–44 v	9	5	8	4
>= 45 v	13	4	9	4
Siviilisäätty (%)				
Naimaton	56	59	56	61
Avio- tai avoliitossa	23	30	27	30
Muu	14	9	12	8
Ei tiedossa	8	1	5	1
Koulutus (%)				
Peruskoulu kesken	4	3	4	3
Peruskoulu	55	61	56	63
Keskiaste	24	30	28	28
Korkea-aste	1	1	1	1
Muu	3	1	2	1
Ei tiedossa	13	4	8	5
Työ (%)				
Työssä	9	9	8	11
Työtön	57	63	61	60
Opiskelija	8	10	7	12
Eläkkeellä	10	7	9	6
Muu	13	10	12	10
Ei tiedossa	3	1	3	1
Asumistilanne (%)				
Oma tai vuokra-asunto	62	74	67	75
Vanhempien luona	7	11	8	12
Ystävien luona	2	2	3	1
Tukiasunto	6	3	4	3
Laitos	1	1	1	2
Asuntola	5	0	3	0
Asunnoton	15	8	13	6
Ei tiedossa	3	1	3	1

* N = 2 523; neljän asiakkaan maakunta ei tiedossa

** Maakunnat, joissa asukasluvultaan yli 100 000 asukkaan kuntia: Uusimaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Keski-Suomi, Pohjois-Pohjanmaa

*** Maakunnat, joissa asukasluvultaan enintään 100 000 asukkaan kuntia: Satakunta, Kanta-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi, Itä-Uusimaa, Ahvenanmaa

Liitetaulukko 1c.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: taustatiedot ikäryhmittäin*

	Ikäryhmät			
	< 20 v (n = 155)	20–29 v (n = 1 116)	30–39 v (n = 915)	40– v (n = 338)
Sukupuoli (%)				
Mies	61	60	73	75
Nainen	39	40	27	25
Siviilisäätty (%)				
Naimaton	94	65	51	38
Avio- tai avoliitossa	6	29	30	28
Muu	1	4	14	29
Ei tiedossa	-	2	4	6
Koulutus (%)				
Peruskoulu kesken	12	2	3	5
Peruskoulu	85	68	50	42
Keskiaste	2	24	35	35
Korkea-aste	-	0	1	2
Muu	1	1	2	4
Ei tiedossa	1	5	9	12
Työ (%)				
Työssä	2	9	10	8
Työtön	29	64	67	48
Opiskelija	64	9	3	2
Eläkkeellä	-	3	7	32
Muu	4	13	10	9
Ei tiedossa	1	1	3	1
Asumistilanne (%)				
Oma tai vuokra-asunto	30	71	74	75
Vanhempien luona	52	10	5	2
Ystävien luona	2	2	2	1
Tukiasunto	3	3	4	6
Laitos	8	1	1	0
Asuntola	-	1	2	5
Asunnoton	4	11	11	10
Ei tiedossa	1	1	1	0

* N = 2 524 asiakasta, kolmen asiakkaan syntymävuosi ei ole tiedossa

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: taustatiedot opiaattien käytön mukaan

	Kaikki (n = 2 527)	Korvaus- hoito asiakkaat* (n = 565)	Opiaatit ongelma- päihteenä* (n = 1 295)	Ei opiaattien käyttöä (n = 667)
Sukupuoli (%)				
Mies	67	71	65	67
Nainen	33	29	35	33
Ikäkeskiarvo (v)	30,7	33,0	30,2	29,7
Ikämediaani (v)	29	32	29	28
Nuorimmat ja vanhimmat ikäluokat (%)	14-72	20-62	17-66	14-72
< 15 v	0	0	0	0
15–19 v	6	0	4	16
20–24 v	17	6	20	22
25–29 v	27	28	31	18
30–34 v	23	30	23	17
35–39 v	13	21	12	10
40–44 v	6	8	6	6
>= 45 v	7	7	5	11
Siviilisäätö (%)				
Naimaton	58	53	58	63
Avio- tai avoliitossa	28	28	30	22
Muu	11	12	9	12
Koulutus (%)				
Peruskoulu kesken	4	5	3	4
Peruskoulu	59	63	58	56
Keskiaste	28	26	29	28
Korkea-aste	1	1	1	2
Työ (%)				
Työssä	9	8	8	10
Työtön	61	63	67	48
Opiskelija	9	5	5	21
Eläkkeellä	8	12	7	8
Muu	11	11	12	10
Asumistilanne (%)				
Oma tai vuokra-asunto	70	79	69	65
Vanhempien luona	9	5	8	15
Ystävien luona	2	1	2	1
Tukiasunto, asuntola tai laitos	7	9	6	7
Asunnoton	10	5	13	10

* Aineistossa korvaushoitoasiakkaiksi on luokiteltu henkilöt, joiden hoitomuotona on opiaattiriippuvaisten lääkahoito avo- tai laitoshoidossa ja joiden lääkehoidomuoto on 'korvaushoito'. Rajauksesta johtuen myös 'Opiaatit ongelmapäihteenä' luokittelu sisältää arvioilta 5-20% korvaushoitoasiakkaita.

Liitetaulukko 2a.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan*

	Kaikki (n = 2 527)	1. kertaa hoitoon hakeu- tuneet (n = 299)	Miehet (n = 1 684)	Naiset (n = 842)	Avo- hoito (n = 1 747)	Laitos- hoito (n = 779)
Hoitokontaktit (%)						
Ei aikaisempia hoitokontakteja	12	100	12	11	12	12
On aikaisempia hoitokontakteja	86	-	86	87	85	87
Ei tiedossa	2	-	2	2	3	1
Hoitoon ohjautuminen (%)						
Oma-aloitteisesti	35	29	39	28	43	18
Perhe tai ystävät	4	8	4	4	5	2
Päihdehuollon avohoito	21	9	21	22	14	38
Päihdehuollon laitoshoido	3	1	3	3	1	7
Lastensuojelu	8	12	5	12	7	9
Terveysneuvontapiste	1	0	0	1	1	0
Muu sosiaalitoimi	3	6	3	3	3	4
Terveyskeskus	5	7	5	5	5	6
Sairaala	7	7	7	7	7	7
Kouluterveydenhuolto	1	2	0	1	1	0
Muu terveydenhuolto	4	8	3	7	5	2
Yksityislääkäri tai -asema	0	0	0	1	1	0
Työnantaja	0	1	0	1	1	0
Poliisi	2	6	4	0	3	2
Muu taho	3	3	3	4	4	2
Ei tiedossa	2	2	2	1	2	2
Hoitomuoto (%)						
Avohoito						
Arviointijakso avohoidossa	15	17	16	15	22	0
Kuntouttava avohoito	13	19	13	12	19	0
Vieroitusohjelma avohoidossa	6	7	7	5	9	0
Muu avohoito (sis.korvaushoido)	35	26	34	37	50	0
Laitoshoido						
Vieroitusohjelma laitoshoidossa	7	8	8	7	0	24
Kuntouttava laitoshoido	14	16	13	14	0	44
Muu laitoshoido (sis.korvaushoido)	10	7	10	10	0	32
Muita samanaikaisia hoitokontakteja (%)						
Ei samanaikaisia hoitokontakteja	50	66	51	47	57	33
On samanaikaisia hoitokontakteja	43	24	40	48	33	64
Ei tiedossa	7	10	8	5	9	2
Ensimmäistä kertaa hoitoon hakeutumisen keski-ikä (v)						
Opiaatit		25,6				
Heroini		..				
Buprenorfiini		24,0				
Stimulantit		26,2				
Hypnootit ja sedatiivit		24,9				
Kannabis		20,9				
Alkoholi		22,3				

* N = 2 526; yhden asiakkaan sukupuoli ei tiedossa

Liitetaulukko 2b.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit alueittain*

	Uusimaa (n = 880)	Muu Suomi (n = 1 643)	Maakunnat, joissa asukasluvultaan yli 100 000 as.** (n = 1 590)	Maakunnat, joissa asukasluvultaan enintään 100 000 as.*** (n = 933)
Hoitokontaktit (%)				
Ei aikaisempia hoitokontakteja	10	13	10	14
On aikaisempia hoitokontakteja	87	85	87	84
Ei tiedossa	3	2	2	2
Hoitoon ohjautuminen (%)				
Oma-aloitteisesti	42	32	32	41
Perhe tai ystävät	2	4	2	7
Päihdehuollon avohoito	20	22	24	17
Päihdehuollon laitoshoido	4	2	4	1
Lastensuojelu	7	8	7	8
Terveysneuvontapiste	1	0	1	0
Muu sosiaalitoimi	3	3	3	3
Terveyskeskus	2	7	7	2
Sairaala	7	7	9	4
Kouluterveydenhuolto	0	1	0	1
Muu terveydenhuolto	6	3	4	3
Yksityislääkäri tai -asema	0	1	0	0
Työnantaja	1	0	1	0
Poliisi	0	4	1	5
Muu taho	2	4	3	3
Ei tiedossa	3	1	2	1
Hoitomuoto (%)				
Avohoito				
Arviointijakso avohoidossa	15	16	22	5
Kuntouttava avohoito	9	15	7	23
Vieroitushoito avohoidossa	6	6	4	9
Muu avohoito (sis.korvaushoito)	52	25	34	36
Laitoshoido				
Vieroitushoito laitoshoidossa	4	9	7	7
Kuntouttava laitoshoido	12	14	16	10
Muu laitoshoido (sis.korvaushoito)	2	14	10	10
Muita samanaikaisia hoitokontakteja (%)				
Ei samanaikaisia hoitokontakteja	51	49	46	57
On samanaikaisia hoitokontakteja	36	46	46	39
Ei tiedossa	13	4	9	5

* N = 2 523; neljän asiakkaan maakunta ei tiedossa

** Maakunnat, joissa asukasluvultaan yli 100 000 asukkaan kuntia: Uusimaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Keski-Suomi, Pohjois-Pohjanmaa

*** Maakunnat, joissa asukasluvultaan enintään 100 000 asukkaan kuntia: Satakunta, Kanta-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi, Itä-Uusimaa, Ahvenanmaa

Liitetaulukko 2c.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit ikäryhmittäin*

	Ikäryhmät			
	< 20 v (n = 155)	20–29 v (n = 1 116)	30–39 v (n = 915)	40– v (n = 338)
Hoitokontaktit (%)				
Ei aikaisempia hoitokontakteja	57	84	92	89
On aikaisempia hoitokontakteja	39	14	6	9
Ei tiedossa	3	2	2	2
Hoitoon ohjautuminen (%)				
Oma-aloitteisesti	12	32	41	44
Perhe tai ystävät	16	4	2	1
Päihdehuollon avohoito	12	22	23	17
Päihdehuollon laitoshoido	3	2	3	5
Lastensuojelu	27	7	6	4
Terveysneuvontapiste	-	1	1	1
Muu sosiaalitoimi	5	4	2	2
Terveyskeskus	2	6	5	5
Sairaala	8	7	7	7
Kouluterveydenhuolto	6	1	-	-
Muu terveydenhuolto	2	5	4	3
Yksityislääkäri tai -asema	1	0	0	1
Työnantaja	-	0	0	1
Poliisi	5	3	2	2
Muu taho	1	4	3	2
Ei tiedossa	2	2	2	4
Hoitomuoto (%)				
Avohoito				
Arviointijakso avohoidossa	7	16	15	17
Kuntouttava avohoito	34	14	9	10
Vieroitushoito avohoidossa	3	5	7	7
Muu avohoito (sis.korvaushoito)	31	30	40	38
Laitoshoido				
Vieroitushoito laitoshoidossa	8	8	6	9
Kuntouttava laitoshoido	12	15	12	12
Muu laitoshoido (sis.korvaushoito)	5	11	10	7
Muita samanaikaisia hoitokontakteja (%)				
Ei samanaikaisia hoitokontakteja	67	46	51	52
On samanaikaisia hoitokontakteja	29	48	42	36
Ei tiedossa	4	6	7	12

* N = 2 524 asiakasta, kolmen asiakkaan syntymävuosi ei ole tiedossa

Liitetaulukko 2d.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit opiaattien käytön mukaan

	Kaikki (n = 2 527)	Korvaus- hoito asiakkaat* (n = 565)	Opiaatit ongelma- päihteenä* (n = 1 295)	Ei opiaattien käyttöä (n = 667)
Hoitokontaktit (%)				
Ei aikaisempia hoitokontakteja	12	2**	10	23
On aikaisempia hoitokontakteja	86	98	88	73
Ei tiedossa	2	0	2	4
Hoitoon ohjautuminen (%)				
Oma-aloitteisesti	35	38	37	31
Perhe tai ystävät	4	2	3	7
Päihdehuollon avohoito	21	34	21	10
Päihdehuollon laitoshoido	3	2	3	3
Lastensuojelu	8	2	7	13
Terveysneuvontapiste	1	1	1	0
Muu sosiaalitoimi	3	1	4	4
Terveyskeskus	5	3	6	5
Sairaala	7	9	6	7
Kouluterveydenhuolto	1	0	0	1
Muu terveydenhuolto	4	2	4	6
Yksityislääkäri tai -asema	0	0	0	1
Työnantaja	0	0	0	1
Poliisi	2	0	1	7
Muu taho	3	3	3	3
Ei tiedossa	2	1	2	2
Hoitomuoto (%)				
Avohoito				
Arviointijakso avohoidossa	15	0	24	12
Kuntouttava avohoito	13	0	14	23
Vieroitushoito avohoidossa	6	0	9	5
Muu avohoito (sis.korvaushoito)	35	79	21	24
Laitoshoido				
Vieroitushoito laitoshoidossa	7	0	10	8
Kuntouttava laitoshoido	14	0	15	23
Muu laitoshoido (sis.korvaushoito)	10	21	7	6
Muita samanaikaisia hoitokontakteja (%)				
Ei samanaikaisia hoitokontakteja	50	66	40	55
On samanaikaisia hoitokontakteja	43	30	52	36
Ei tiedossa	7	4	7	9

* Aineistossa korvaushoitoasiakkaiksi on luokiteltu henkilöt, joiden hoitomuotona on opiaattiriippuvaisten lääkehoito avo- tai laitoshoidossa ja joiden lääkehoitomuoto on 'korvaushoito'. Rajauksesta johtuen myös 'Opiaatit ongelmapäihteenä' luokittelu sisältää arvioilta 5-20% korvaushoitoasiakkaita.

** Ennen kuin asiakas aloittaa korvaushoidon, on hänellä oltava takana vähintään hoidon tarpeen arviojakso. On mahdollista, että arviota on jälkikäteen vaikea nähdä erillisenä hoitojaksone tai kysymykseen on muuten vastattu virheellisesti.

Liitetaulukko 3a.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: päihteiden ongelmakäyttö hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan*

	Kaikki (n = 2 529)	1. kertaa hoitoon hakeu- tuneet (n = 355)	Miehet (n = 1 739)	Naiset (n = 787)	Avo- hoito (n = 1 747)	Laitos- hoito (n = 764)
Ensisijainen ongelmapäihde (%)						
Opiaatit	59	37	58	59	63	49
Heroiini	2	1	3	1	3	2
Buprenorfiini	35	28	34	39	35	36
Muu opiaatti	21	8	22	18	25	11
Stimulantit	13	12	12	17	12	18
Hypnotit ja sedatiivit	6	7	6	6	5	8
Hallusinogeenit	0	0	0	0	0	0
Liuottimet	0	0	0	0	0	0
Kannabis	10	28	11	8	11	8
Alkoholi	11	15	12	10	9	17
Muut	1	1	0	1	1	0
Päihteiden käytön aloitusikä (v)						
Opiaatit	20,2	21,1	20,3	20,1		
Heroiini	19,3	...	19,9	16,9		
Buprenorfiini	20,2	19,9	20,3	20,1		
Stimulantit	18,5	20,0	18,3	18,8		
Rauhoittavat lääkkeet	19,4	18,4	19,2	19,9		
Kannabis	15,8	16,2	15,7	15,9		
Alkoholi	13,3	13,7	13,3	13,3		
Päihteiden säännöllisen käytön alkamisikä (v)						
Opiaatit	24,3	25,3	24,6	23,8		
Heroiini	28,5	26,3	29,5	24,2		
Buprenorfiini	23,6	23,3	23,9	23,1		
Stimulantit	23,1	22,1	23,5	22,6		
Rauhoittavat lääkkeet	24,3	22,8	24,0	24,9		
Kannabis	19,3	16,0	20,0	19,5		
Alkoholi	19,2	17,5	19,4	18,5		
Pistämisen aloitusikä (v)						
	18,8	20,0	18,9	18,6		
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)						
Ei koskaan pistämistä	17	46	17	18	16	20
Ollut pistämistä elämän aikana	77	43	76	77	76	78
Ei tiedossa	6	10	6	5	8	2
Hepatiitti B-rokotus pistämällä käyttäneillä (%)						
1–4 rokoteannosta	52	34	52	53	52	55
Ei rokotettu	18	33	18	17	15	24
Ei tiedossa	30	34	30	30	34	21

* N = 2 526; yhden asiakkaan sukupuoli ei tiedossa

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: päihteiden ongelmakäyttö alueittain*

	Uusimaa (n = 880)	Muu Suomi (n = 1 643)	Maakunnat, joissa asukasluvultaan kuntia yli enintään	
			100 000 as.** (n = 1 590)	100 000 as.*** (n = 933)
Ensisijainen ongelmapäihde (%)				
Opiaatit	60	57	61	55
Heroiini	3	2	2	3
Buprenorfiini	33	37	34	39
Muu opiaatti	25	19	25	14
Stimulantit	16	12	14	12
Hypnotit ja sedatiivit	4	7	6	6
Hallusinogeenit	-	0	-	0
Liuottimet	-	-	-	-
Kannabis	9	11	8	14
Alkoholi	9	12	11	12
Muut	1	0	1	0
Päihteiden käytön aloitusikä (v)				
Opiaatit	20,2	20,2	20,3	20,0
Heroiini	18,4	20,0	18,0	21,0
Buprenorfiini	21,2	19,9	20,4	20,0
Stimulantit	17,9	18,9	18,3	18,9
Rauhoittavat lääkkeet	18,3	19,8	19,0	20,3
Kannabis	15,6	15,9	15,5	16,1
Alkoholi	13,5	13,2	13,4	13,1
Pistämisen aloitusikä (v)	18,8	18,8	18,9	18,7
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)				
Ei koskaan pistämistä	14	19	16	19
Ollut pistämistä elämän aikana	76	77	77	76
Ei tiedossa	11	4	7	5
Hepatiitti B-rokotus pistämällä käyttäneillä (%)				
1–4 rokoteannosta	51	54	54	51
Ei rokotettu	10	22	13	26
Ei tiedossa	40	25	33	24

* N = 2 523; neljän asiakkaan maakunta ei tiedossa

** Maakunnat, joissa asukasluvultaan yli 100 000 asukkaan kuntia: Uusimaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Keski-Suomi, Pohjois-Pohjanmaa

*** Maakunnat, joissa asukasluvultaan enintään 100 000 asukkaan kuntia: Satakunta, Kanta-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi, Itä-Uusimaa, Ahvenanmaa

Liitetaulukko 3c.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: päihteiden ongelmakäyttö ikäryhmittäin*

	Ikäryhmät			
	< 20 v (n = 155)	20–29 v (n = 1 116)	30–39 v (n = 915)	40– v (n = 338)
Ensisijainen ongelmapäihde (%)				
Opiaatit	22	59	65	56
Heroiini	-	1	3	5
Buprenorfiini	21	42	36	21
Muu opiaatti	1	16	26	30
Stimulantit	10	12	15	14
Rauhoittavat lääkkeet	3	6	5	10
Kannabis	41	11	5	6
Alkoholi	23	11	9	14
Muut	2	1	1	-
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)				
Ei koskaan pistämistä	59	17	9	22
Ollut pistämistä elämän aikana	33	79	84	70
Ei tiedossa	8	4	7	8
Hepatiitti B-rokotus pistämällä käyttäneillä (%)				
1–4 rokoteannosta	30	51	56	47
Ei rokotettu	37	19	14	20
Ei tiedossa	33	29	30	33

* N = 2 524 asiakasta, kolmen asiakkaan syntymävuosi ei ole tiedossa

Liitetaulukko 3d.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2011: päihteiden ongelmakäyttö hoitoon hakeutuessi: opiaattien käytön mukaan

	Kaikki (n = 2 527)	Korvaus- hoito asiakkaat* (n = 565)	Opiaatit ongelma- päihteenä* (n = 1 295)	Ei opiaattien käyttöä (n = 667)
Ensisijainen ongelmapäihde (%)				
Opiaatit	59	89	76	0
Heroiini	2	7**	2	0
Buprenorfiini	35	36	62	0
Muu opiaatti	21	46	11	0
Stimulantit	13	6	11	25
Rauhoittavat lääkkeet	6	2	4	13
Hallusinogeenit	0	0	0	0
Liuottimet	0	0	0	0
Kannabis	10	1	3	31
Alkoholi	11	2	6	29
Muut	1	0	0	2
Pistämisen aloitusikä (v)	18,8	17,9	18,9	20,4
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)				
Ei koskaan pistämistä	17	2	9	47
Ollut pistämistä elämän aikana	77	97	86	40
Ei tiedossa	6	1	5	13
Hepatiitti B-rokotus pistämällä käyttäneillä (%)				
1–4 rokoteannosta	52	71	47	37
Ei rokotettu	18	11	19	26
Ei tiedossa	30	18	34	38

* Aineistossa korvaushoitoasiakkaiksi on luokiteltu henkilöt, joiden hoitomuotona on opiaattiriippuvaisten lääkehoito avo- tai laitoshoidossa ja joiden lääkehoitomuoto on 'korvaushoito'. Rajauksesta johtuen myös 'Opiaatit ongelmapäihteenä' luokittelu sisältää arvioilta 5-20% korvaushoitoasiakkaita. Ohjeistuksen mukaisesti korvaushoitoasiakkaiden ongelmapäihdeksi merkitään 'muu opiaatti' ei 'buprenorfiini'. 'Muu opiaatti' kuitenkin sisältää myös muiden opioidien päihdekäyttöä.

** Hoitoon hakeutumiseen johtanut heroiinin käyttö on saattanut tapahtua vuosia sitten. 69% ei ollut käyttänyt heroiinia edellisen kuukauden aikana.